

Bland kottar och barr

Sool-Öen-krönikorna har redan blivit så många att de ger en tankeställare — tänk vad tiden går! Varför den tycks gå fortare och fortare ju äldre man själv blir, det nyttar det väl inte mycket att grubbla på. Men hur har vi använt all denna tid, har vi sysslat med något som berikat vår bygd så att vi kan tala om framåtskridande? Låt oss bläddra i dessa årgångar och göra en tillbakablick på t ex jämna 10 år.

Sool-Öen 1977 hade skogen som tema och på sid 66 kan vi läsa om hur skogen förnyas. Det är Korsnäs-Marmas tallfröodling som presenteras och eftersom jag sedan några år tillhör kottplockargänget så väljer jag nu att berätta lite om hur denna gren av ortens näringsliv fortsätter att blomstra och utvecklas.

Den 10-åriga artikeln börjar med en bild på den enda traktor som då fanns. Med hjälp av den gick det att plocka i talltopparna det som markplockarna inte nått upp till. För att hinna med blev det nödvändigt att sätta in skiftgång på traktorn, vilket i sin tur betydde att arbeta många timmar i mörker med alla olägenheter som det innebar. Tallarna växte för varje år i både höjd och omfång med påföljd att allt mindre del av kottskörden kunde plockas från marken. Alltså behövdes flera traktorer och 1978 gjordes ett intressant försök med en "Afron", en apelsinplockarmodell från Israel. Den hade små hjul, anpassade till terrängen i apelsinlundarna, och frågan var nu om den skulle kunna förflytta sig i vår snöiga nord. Det gick faktiskt så bra att ytterligare två

Rull Elsa och Milå Märta i Afron.

Afron anskaffades med ett par års mellanrum. Skulle det falla stora snömängder så blir det naturligtvis problem, men före jul brukar det ju sällan bli några varaktiga snödrivor. De senaste fem åren har plockningen påbörjats redan 15 sept. och dessa två tidigare veckor måste anses som mycket värdefulla ur arbetssynpunkt. Helst bör skörden vara avklarad före jul.

Stora maskiner behöver svängrum och därför företogs en gallring 1978 då vartannat träd togs bort på större delen av plantagen. De fällda träden som bekvämt kunde plockas gav tillfälligt arbete åt många solleröbor, t.o.m eleverna vid skogsbruksskolan i Älvdalen kom i buss för att delta. Rekordskörden blev 76 356 liter och de breddade gångarna underlättar nu manövreringen av hissorgarna samtidigt som träden få mera ljus. Hösten 86 utökades arbetslaget till 10 plockare då ännu en ny traktor anskaffades, denna gång en "Kotte" tillverkad vid Hägglunds Maskin AB i

Örnköldsvik. Den har större hjul än Afron och i övrigt något bekvämare reglage.

Tack vare denna förstärkning blev vi också färdiga redan i slutet av november, trots att vi besvärats av fastkörningar i den regnvåta leran. Egentligen fick vi sluta därför att hjulen alltmer sögs ned i marken på grund av den milda väderleken och ett mindre antal träd blev oplockade. Stora starka Rudolf — jordbrukstraktorn som brukar dra upp de andra — hade nu kämpigt själv och då beslöt arbetsledningen att det fick räcka med de 540 hl som årets skörd nu uppmätte. Det bör ge ca 400 kg frö, ungefär vad bolaget väntat sig, och resultera i en vacker slant då priserna gå upp för varje år. 1986 års noteringar var 11 000 kr per kilo. Frö från Sollerön har gott anseende ute på marknaden, dels för grobarheten på närmare 100 % men också för hårdigheten i de 43 sorter som ingå i blandningen. Upp till 400 m ö h är de väl lämpade och inom en snar framtid räknar man med att ha korsat fram sorter som klarar sig ännu högre upp. De tallar som de senaste åren byggts in i plasttält är utvalda för manuell pollinering med pollen från träd på 700 m ö h. Plasten utestänger pollen från grannskapet.

Artikeln från 1977 slutar också med en bild där före skogvaktaren Axel Israelsson står bredvid en liten gran. Bilden är säkert tagen på den granfröodling som ligger i södra hörnet. Där skördades 91 hl kott 1983 i granar så stora och yviga att gångarna nästan utplånats. Vilken ofattbar växtkraft, om det nu är samma träd. Till skillnad från tallar så är det långt mellan skördarna, ungefär 7 år, och lika bra det, säger vi plockare. Grankottarna utsöndrade nämligen sådana mängder av klistrig kåda så det var rentav svårt att sära på vante och kott.

Hur är det att jobba som kottplockare? Den frågan ställs ofta och svaret blir förstås att det beror på vädret. En hälsosammare arbetsplats går väl knappast att leta upp då vi hela tiden får andas den välgörande tallbarrsdoften, och knappast en vackrare heller. Hela plantagen påminner om en jättestor slottspark när vi från Afronkorgens 9 meters höjd blickar ut över de raka gångarna mellan de frodiga gröna trädkronorna. När vi i september börjar på norra delen har lövskogen omkring området börjat gulna och dag för dag kan vi sedan följa naturens skiftningar i höstens brokiga färgskala ända tills de sista bladen fallit. Men det är inte bara blad som falla, tallarna rensar sig också från fjolårsbarren vid denna årstid. En god del av dessa bär vi med oss hem, åtminstone känns det så, då de har en säregen förmåga att krypa långt in i kläderna via krage och ärmar. Barren skrattar

Milå Märta plockar kott.
Foto: Lars-Erik Klockar.

vi åt men regn deppar vi av. Trots att vi har regnkläder av bästa tänkbara slag så är det svårt att hålla ut en hel regnvädersdag. Dessbättre brukar det inte bli så många riktigt besvärliga dagar.

Ändamålsenliga kläder har arbetsgivaren utrustat oss med och det är skönt att ha ombyten på lager inne i de varma omklädningskojorna. Särskilt vantar är det stor omsättning på. Vissa dagar är det svårt att avgöra vilken klädsel som blir lagom då det kan vara nästan vindstilla nere på marken och samtidigt blåsa kyliga vindar uppe där kotten finns. I tallarnas topp sitter alltid de finaste kottarna. En del är så stora och kraftiga att

de måste styras in i knivröret med toppen före för att kunna passera ner i plockpåsen. Denna är sydd av material som torkar fort och praktiskt utformad så att den bärs upp av både bälte och axelrem. Den töms sedan i säcken genom dragskon i botten.

Efter plockningen vidtar toppbeskärning av träden och nödvändigheten av detta inser vi när vi arbetar på provrutan med de obeskurda träden. Där nödgas vi lämna de finaste exemplaren därför att vi inte når upp, vi får bara titta på grannlåten från hissorgens max-höjd, och det känns ganska snopet. Plockning från marken förekommer nu bara när någon maskin krånglar, de nedersta grenarna ge numera så lite kott därför att de slits mot maskinerna. Att inte bryta av dessa är förresten traktorförarnas största bekymmer och svårare blir det år från år i samma takt som träden växer. Kylan är väl annars det som vållar största olägenheten. Några minusgrader gör grenarna stela och sköra och de yttersta kvistarna bryts lätt av. Därmed gå många fröställningar till spillo som skulle blivit kott nästa år. Eftersom det inte går att dra till sig en gren som är stel av kyla så blir det att istället flytta sig oftare och det tar ju tid och försvåras av att även maskinerna gå trögt när det är kallt. Vid 15 minusgrader blir det att stanna inne. Snöglopp som kladdar fast på grenarna vill vi helst slippa, det kyler genom alla sorters vantar och fryser det sedan fast så syns ju inte kottarna. Men ingen väderlek är så dålig att den kan förstöra den skojfriska stämningen runt matbordet i rastkojan. Där gör vi förresten dagboksanteckningar som visar att det nästan alltid är vackert väder — alltså har vi ett trevligt jobb.

Expandera — vilken härlig positiv klang det ordet har, särskilt i dessa nedläggningstider, och visst kan det nu tillämpas då ännu en plantage kommit igång. Den ligger närmare sjön vid Bäckstavägen och där sätter plockningen fart samtidigt som vi går in på ett nytt sekel är det meningen. Efter tre års förberedelser med kalhuggning, stubbrytning, täckdikning och markplanering så var det våren 86 dags att staka ut var de nya frötallarna skulle stå. 7 x 2 1/2 m blev avståndet mellan markeringarna, lite tätare än det var tänkt från början beroende på att STORA önskade bli med på en tredjedel. Det är skönt när bröder sämjas, som en vis man lär ha sagt.

20 hektar skulle nu planteras med drygt 8 000 plantor. Vi kottplockare fick förtroendet att sätta ner de värdefulla plantorna som ett eller två år tidigare blivit ympade med kvistar från 210 olika kloner, omsorgsfullt utvalda. Varje planta var försedd med en ID-bricka och det var extra viktigt att vi med ledning av bricknumret satte plantan i den grop som angavs i

arbetsledarens lista. Om en planta t.ex var vissnad så fick gropen lämnas tom. Naturligtvis var systemet framräknat med hjälp av dator. En grävskopa gick före planteringsgänget och petade upp groparna och en mindre traktor med plantlådan höll jämn fart med oss. Bägge gjorde en finkänslig sväng för att inte skada ett fågelbo som låg alldeles oskyddat på marken och den ruvande sädesärlan återvände tacksam till sina ägg.

Ett praktigt nätstaket omgärdar den nya plantagen och ibland får man höra att det påminner om krigsårens koncentrationsläger. Men det är naturligtvis tillkommet för att inte de vilda djuren ska spoliera anläggningen. En planta skulle bli bara en tugga för en älg och med tanke på plantans pris — ca 75 kronor — inser nog de flesta att så dyr får matnotan inte bli ens för den som kallas ”skogarnas konung”.

Rull Elsa